

Bevarandeplan Natura 2000

(Enligt 17 § förordningen om områdesskydd 1998:1252)

Granberget, Torsby kommun, Värmlands län

Områdeskod och namn:	SE0610193 Granberget
Mittpunktkoordinat:	1333566 - 6757563
Totalareal:	128 ha
Fastställd av Länsstyrelsen:	2006-03-15
Områdestyp:	Området är utpekad enligt Habitatdirektivet samt enligt fågeldirektivet
Fastigheter:	Torsby kommun; Båtstad 1:7
Ägandeförhållanden:	Bergvik Skog AB

Beskrivning av området

Granberget, med toppen på drygt 700 meter över havet, är Värmlands högsta berg. Skogen på toppen och utmed sidorna är naturskogsartad. Vid topplatån är skogen gles och påminner om fjällgranskog med ett stort inslag av björk bland de låga och senvuxna granarna. Många träd är toppbrutna och det finns gott om torrträd av både gran och björk. Fågelfaunan på Granberget innehåller nordliga inslag som tretåig hackspett och lavskrika. Sluttande myrar förekommer runt om Granberget. Två av dessa är belägna över 675-metersnivån. En vandringsled går tvärs över Granberget. Från det välbesökta utkikstornet på toppen erbjuds mäktiga vyer över hela norra Värmland.

Ingående naturtyper enligt habitatdirektivet

Habitatkod	Habitatnamn	Areal (ha)	
		Rapporterad areal	Nytt förslag
7310	Aapamyrs	15	
9010	Västlig taiga	85	

Ingående arter enligt fågeldirektivet

Artkod	Artnamn
A104	Järpe (<i>Bonasa bonasia</i>)
A108	Tjäder (<i>Tetrao urogallus</i>)
A236	Spillkråka (<i>Dryocopus martius</i>)
A241	Tretåig hackspett (<i>Picoides tridactylus</i>)
A409	Orre (<i>Tetrao tetrix</i>)

Bevarandesyfte och bevarandemål

Syftet med Natura 2000-området Granberget är att bidra till att upprätthålla så kallad gynnsam bevarandestatus för de ingående naturtyperna och de ingående arterna på biogeografisk nivå. För att uppnå gynnsam bevarandestatus krävs att specifika bevarandemål uppfylls. I nedanstående tabell framgår bevarandemål för naturtyperna och arterna i Granbergets Natura 2000-område.

Art/naturtyp	Bevarandemål*
Västlig taiga (9010)	<p><i>Areal</i> Naturtypens utbredning bibehålls i minst xx ha omfattning.</p> <p><i>Struktur och funktion</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Mängden död ved/levande ved ska vara minst 1/x - Lövträdsandelen ska vara minst x %. - Icke inhemska trädslag ska saknas - Sumpskogar med en ostörd hydrologi och hydrokemi <p><i>Typiska arter</i></p>
Aapamyr (7310)	<p><i>Areal</i> Naturtypens utbredning bibehålls i minst xx hektar omfattning.</p> <p><i>Strukturer och funktioner</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Täckningsgrad av träd- och buskskikt. - Hydrologiska strukturer. <p><i>Typiska arter</i></p>
Järpe (A104) Tjäder (A108) Spillkråka (A236) Tretåig hacksp. (A421) Orre (A409)	<p><i>Populationsutveckling</i></p> <p><i>Artens livsmiljö</i></p>

*/Bevarandemål fastställs efter basinventeringen

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus

För att ingående naturtyper och arter ska uppnå och bibehålla gynnsam bevarandestatus på lång sikt bör nedanstående förutsättningar uppfyllas.

7310 Aapamyra

- Myrens strukturer/formelement, exempelvis tuvor, strängar och gölar, ska bibehållas i samma omfattning och utbredning.
- Opåverkad hydrologi och hydrokemi.
- Påtagliga förändringar av fält- och bottenskikt ska ej ske.
- Påtaglig minskning av mångfald av typiska arter och deras populationer får inte ske. De typiska arterna är indikatorarter vars förekomst indikerar bevarandestatus hos naturtypen.

9010 Västlig taiga

- Skoglig kontinuitet (naturlig åldersdifferentiering och artsammansättning hos de olika trädslagen).
- Naturvärden utvecklas huvudsakligen genom naturlig dynamik, vilket omfattar störningar, t ex stormfällningar, insektsangrepp, översvämningar och brand.
- Död ved; grenar, torrakor, lågor mm i olika nedbrytningsstadier samt olika typer av bränd ved.
- Gamla och grova träd med dithörande barkstruktur.
- Lövträd av t ex asp, sälg och rönn är viktiga substrat för kryptogamer, och dessutom viktiga som hålträd för fåglar.
- Ostörd hydrologi och hydrokemi i myrmarker och sumpskogar.
- Påtaglig minskning av mångfald av typiska arter och deras populationer får inte ske.

Hackspettarna (spillkråka, tretåig hackspett)

Skogsbrand har historiskt sett spelat en viktig roll för hackspettarna – på kort sikt genom insektsrikedom på brandfältet och på lång sikt genom bildandet av lövbrännor. God tillgång på lövträd, framförallt asp, är ett gemensamt krav för hackspettarna. Död ved är en annan viktig faktor.

Skogshönsen (järpe, tjäder, orre)

Gemensamt för skogshönsen är att de kräver stora arealer av sin livsmiljö, 25-75 km². *Järpen* föredrar tät blandskog, ofta i anslutning till surdråg eller bäckar. *Tjäder* kräver större sammanhängande skogsområden som innehåller en variation ifråga om successionsstadier och våtmarker. Arten är starkt knuten till speciella spelplatser. Tallbarr och tallskott är viktig vinterdiet. *Orren* förekommer på myrar och myrarnas närmaste omgivningar samt på tidiga successioner efter hyggen och skogsbränder. Liksom för de övriga skogshönsen är tillgången på insekter viktig för kycklingarnas överlevnad. Björknoppar är viktig diet under vintern.

Hotbild – vad kan påverka Natura 2000-området negativt?

Det största hotet mot ingående naturtyper och arter är skogsbruk, markavvattning samt annan markexploatering. Indirekt kan Granbergets naturtyper och arter även hotas av åtgärder som sker i det runtomliggande skogslandskapet. Exempelvis kan skogsbruk i anslutning till området påverka de hydrologiska förhållandena i Natura 2000-området. Flera av fågelarterna är beroende av stora arealer med lämplig livsmiljö. Detta kräver ett naturvårdstänkande även utanför Natura-områdets gränser. Kvävenedfall och sur nederbörd kan på sikt utgöra framtida hot genom att påverka ingående arter negativt, främst gäller det de känsliga kryptogamerna.

Potentiella hot mot ingående naturtyper

Hot	9010 Västlig taiga	91D0 Skogsbevuxen myr	7310 Aapamyra
Skogsbruk	X	X	X
Brist på bränder och därmed brist på substrat för flera brandberoende arter.	X		
Invandring av gran i talldominerade partier samt undanträngning och försvårad lövträdsforyngring i områden karaktäriserade av lövträdsinslag.	X		
Viltbete vilket försvårar föryngring av lövträd.	X		
Förändrad hydrologi genom dikning och andra markavvattande åtgärder inklusive skogsbilvägar.	X	X	X
Spridning av kalk, gödsel, aska och andra ämnen kan ge drastiska förändringar på vegetationens sammansättning.	X	X	X

Potentiella hot mot enskilda arter

Hot/Art	A236 Spillkråka	A241 Tretåig hackspett	A104 Järpe	A108 Tjäder	A409 Orre
Fragmentering av skogslandskapet och därmed brist på revir av lämplig storlek. Fragmentering påverkar även mikroklimatet i skogen, vilket missgynnar många kryptogamer.	X	X	X	X	X
Brist på lövrika, luckiga, flerskiktade skogar.	X	X	X	X	X
Brist på lämpliga boträd; gamla, grova träd, gärna hålträd.	X	X			
Dikning och andra markavvattande verksamheter som kan påverka hydrologin, främst då det gäller sumpskogar och myrmark. Minskning av våta och fuktiga områden minskar och därmed insektstillgången, vilken är viktig för skogshönsens kycklingar.		X	X	X	X
Brist på brandfält och därmed uppslag av lövbrännor; ger föryngring av lövträd och därmed föda för skogshönsen samt lämpliga tillhåll för insekter i form av brandpåverkad ved och döda träd. Brandfälten skapar också jaktmarker för ugglor.	X	X	X	X	X
Brist naturskogsartad skog med tillgång på gamla, grova träd och död ved.	X	X			
Oreglerad jakt på skogsfågel			X	X	X

Bevarandeåtgärder med tidplan

Följande bestämmelser bidrar på olika sätt till att naturtyperna och arterna uppnår och bibehåller gynnsam bevarandestatus i Natura 2000-området Granberget.

Gällande regelverk 2006

- Tillståndsplikt eller förbud mot markavvattning (11 kap 13-14 §§ Miljöbalken).
- Koncession eller tillstånd krävs för torvbrytning (12 kap 1-2 §§ Miljöbalken, Lagen om vissa torvfyndigheter 1985:620).
- Samrådspplikt gäller enligt 12 kap 6 § Miljöbalken för t ex skogsbruksåtgärder.
- Tillståndsplikt gäller enligt 7 kap 28 a § Miljöbalken för åtgärder eller verksamheter som på ett betydande sätt kan påverka miljön inom ett Natura 2000-område. *Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman/är nödvändiga för skötsel och förvaltning av området.*
- Tretåig hackspett, spillkråka, järpe, orre och tjäder är fredade (3 § i jaktlagen (1987:259)). Fredningen gäller också arternas ägg och bon.
- Enligt 1 a § Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatsar.

Behov av ytterligare bevarandeåtgärder

Granberget är i dagsläget utan formellt områdesskydd. Området ingår som nyckelbiotop i Bergvik Skogs ekologiska landskapsplan. Hotbilden i form av skogsbruk bedöms därför vara låg. Granbergets Natura 2000-område ingår även i ett större skogslandskap (Havsjöområdet, 1600 hektar) med höga naturvärden. Lämplig bevarandeåtgärd är ett naturreservat som bildas av Länsstyrelsen. Utredning för reservatsbildning pågår.

Skogsbruk i runtomliggande skogsbestånd

För att tillfredställa de olika fågelarternas krav på tillräckligt stora arealer lämplig livsmiljö krävs en god tillämpning av naturvårdshänsyn vid skogsbruksåtgärder inom de skogsbestånd som finns i det omgivande landskapet närmast Granberget. Exempel på hänsyn som kan vara aktuellt i detta fall är att eftersträva en begränsning av hyggens storlek, bevara lövträdsinslag i barrskogen under hela beståndets växttid samt lämna kvar grova lövträd, träd av hög ålder, döende och döda träd, hålträd och boträd. Kända spelplatser för tjäder ska skyddas om de ligger i bestånd som hotas av avverkning. Biotopskydd, naturvårdsavtal bör övervägas.

Bevarandestatus idag

9010 Västlig taiga

Nationellt

Naturtypens naturvärden är kopplade till naturlig gammal skog med lång skogskontinuitet, gamla träd och död ved, samt även till brandfält och yngre naturliga successionsstadier. Flera

organismgrupper finns representerade bland de karaktärsarter och rödlistade arter som förekommer i naturtypen; insekter, lavar, svampar och mossor.

Denna mycket heterogena naturtyp finns spridd i hela den boreala delen av landet. De största arealerna finns i Norrlandslänen och där finns även mycket av de största naturvärdena, även om områden med höga naturvärden finns i hela landet. Naturvärden kopplade till granskog är speciellt riktade mot nordboreal region, men finns även i sydboreal. Tallskogar, brandfält och triviallövskogar har olika artsammansättning beroende på var i landet de ligger och kan därför ha höga naturvärden i hela den boreala regionen. Vissa trakter i fr.a. delar av Norrbotten, Västerbotten och Västernorrland, samt i bl.a. Orsa finnmark och nere i sydöstra Kalmar län har en mer påtaglig brandkontinuitet.

Västlig taiga är ett svensk-finskt tillägg och Sverige/Finland har därmed ett särskilt ansvar för naturtypen inom EU. Historiskt sett är förlusten av västlig taiga mycket stor och endast några få procent återstår (ca 3 % av 21 milj. ha) i boreal region. Produktionsskogsbruket är det största hotet mot naturtypen och dess naturvärden. Bristen på död ved, gamla träd och brandfält leder till en utarmning av artstocken och utdöendet av arter ligger inte i fas med den kvarvarande arealen. Mycket tyder på att flera arter endast lever kvar i restpopulationer som kommer att dö ut inom en snar framtid. Det är därför av stor vikt att så mycket som möjligt av naturtypen undantas skogsbruket. Avsaknaden av brand är också ett problem för naturtypens naturliga dynamik och artinnehåll.

Granberget

Skogens ålder, struktur och artsammansättning pekar på att naturliga processer formar skogen. Tretåig hackspett, lavskrika, mörk husmossa och gränsticka är exempel på typiska arter för *västlig taiga* och som förekommer på Granberget. I övrigt har flera rödlistade kryptogamer påträffats, bland annat norsk näverlav, brokig tagellav och skrovellav. Arterna indikerar lång skoglig kontinuitet både vad det gäller levande barr- och lövträd men även olika former av död ved. Fågelarterna och kryptogamerna i området påvisar kontinuitet både på bestånds- och landskapsnivå. Bevarandestatusen bedöms vara gynnsam.

7310 Aapamyrr

Nationellt

Aapamyrrarnas totalareal i landet har minskat något under 1900-talet, fortfarande finns dock stora arealer kvar. Vanliga orsaker till minskningen av dessa myrrar är markavvattnande verksamheter och storskalig torvtäkt. En stor del av dagens aapamyrrar bär dock skador på grund av mindre husbehovstäckter och markavvattnande verksamheter, detta gäller främst de soligena kärren.

Granberget

Aapamyrrarna på Granberget är inte inventerade, varför bevarandestatusen för dessa partier är oklar. Myrrarna har dock lämnats för fri utveckling under lång tid och bör därför inte vara skadade av skogsbruk utan endast formade av naturliga processer. Troligen är deras bevarandestatus gynnsam.

Nationell bevarandestatus för ingående fåglar enligt fågeldirektivet

A104 Järpe

Järpen häckar i hela landet med undantag från den fjällnära skogen samt Öland och Gotland. Arten har minskat betydligt under de senaste 30 åren på grund av det moderna skogsbruket. Idag uppskattats den svenska populationen till drygt 100 000 par, vilket beräknas utgöra cirka 17 % av den europeiska populationen utanför Ryssland. Trots en påtaglig minskning av det svenska beståndet anses arten inte vara hotad i landet.

A108 Tjäder

Den svenska tjäderpopulationen har uppskattats till 84 000 - 110 000 par (1990-talets mitt), vilket utgör ca 10 % av det europeiska beståndet (inkl. europeiska Ryssland). Starka minskningar har under de senaste 30 åren registrerats i Götaland och Svealand och även lokalt i Norrland. Orsaken till minskningen av tjäder beror främst på det storskaliga skogsbruket där landskapet kraftigt fragmenteras och stora monokulturer av gran och tall ersätter den tidigare, mer varierade skogen. Totalt sett finns dock inget hot mot artens fortlevnad i Sverige.

A241 Tretåig hackspett

Tretåig hackspett häckar regelbundet i mellersta och norra Sverige, men är numera ovanlig söder om den biologiska norrlandsgränsen. Tillfälliga häckningar har konstaterats på Sydsvenska höglandet ner till Hallandsåsen i Skåne. Det svenska beståndet beräknades vid mitten av 1990-talet till mellan 5 500 och 7 500 par, vilket utgör cirka 10 % av det samlade europeiska beståndet på knappt 60 000 par. Arten förekommer främst i den boreala zonen i norra Europa, men reliktbestånd finns i Alperna, Karpaterna och andra bergsområden i Centraleuropa.

Det svenska beståndet har minskat kraftigt under hela 1900-talet och i ökande takt efter 1950. Minskningen i de kustnära, av skogsbruk hårdast påverkade delarna av Norrland uppgår förmodligen till minst 80 %. Som en följd av detta har tyngdpunkten i artens förekomst gradvis förskjutits allt längre in mot de klimatiskt mer utsatta och totalt sett mindre produktiva fjällnära skogsområdena. Tretåig hackspett är rödlistad i kategorin *sårbar* (VU) i Sverige.

A409 Orre

Den svenska orrepopulationen har uppskattats till minst 170 000 par (1990-talets mitt). Den svenska andelen av den europeiska populationen (inkl. europeiska Ryssland) är minst 20 %. Många uppgifter från Götaland och Svealand tyder på starkt minskande stammar under 1990-talet. BirdLife International betecknar orren som *sårbar* i Europa. Arten är placerad i SPEC kategori 3, vilket innebär att den globala populationen inte är koncentrerad till Europa men att arten har en otillfredsställande bevarandestatus i området.

Bevarandestatus för fågeldirektivets arter på Granberget

Järpe, orre, tjäder, spillkråka och tretåig hackspett påträffas regelbundet (sparsamt-allmänt) i landskapet runt Granberget. Uppgifter om arternas populationsstorlek och trender saknas. Bevarandestatus för fågelarterna är oklar men bedöms troligen vara gynnsam. Natura 2000-området bör betraktas som en värdekärna (högkvalitativ livsmiljö) för respektive art.

Uppföljning

För att bedöma de ingående naturtypernas och arternas bevarandestatus krävs uppföljning av uppsatta bevarandemål. Vid uppföljning utvärderas även befintliga bevarandeåtgärder för att se om de fyller sitt syfte. Om en befintlig bevarandeåtgärd inte har avsedd effekt kommer åtgärden att justeras. Nedan beskrivs när och hur de olika bevarandemålen ska följas upp.

Ett nationellt uppföljningsprojekt pågår och komplettering kommer att ske då projektets riktlinjer och metoder är möjliga att tillämpa.

Bilaga

1. Karta över Natura 2000-områdets avgränsning
2. Ingående naturtypers utbredning (klart efter basinventeringen)

Referenser

ArtDatabanken. *Faktablad för rödlistade arter*. www.artdata.slu.se (2004-11-03)

Ehrenroth, B. & Schützer, J. 1996. *Värmländsk natur – en reseguide*. 3:e upplagan. Trio Tryck AB, Örebro.

Hallingbäck, T. 1978. *Översiktlig inventering av Naturskogar i Värmlands län med kryptogamfloran som utgångspunkt*. Rapport nr. 1978:5, Naturvårdsenheten, Länsstyrelsen Värmlands län.

Löfroth, M m.fl. 1997. *Svenska naturtyper i det europeiska nätverket Natura 2000*. Naturvårdsverkets förlag, Stockholm.

Dahlberg, J. & Wilde, F. 2004. *Beskrivning av naturvärden i Havsjöområdet* (opubl.)

Naturvårdsverket. *Natura 2000- Art och naturtypsvisa vägledningar*. (<http://www.naturvardsverket.se>) 04-11-03

Naturvårdsverket. *Parametrar och metoder för uppföljning i Natura 2000*. Version 4: 2004-05-07.

Nitare, J. m.fl. 2000. *Signalarter- Indikatorer på skyddsvärd skog, Flora över kryptogamer*. 2:a upplagan. Skogsstyrelsens förlag, Jönköping.